

УДК 378

С. В. Погребняк

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ „ПРАВОВИХОВНА РОБОТА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ”

У зв'язку із збільшенням кількості наукових досліджень які присвячені правовиховній діяльності та підготовці до неї, встановленню і розвитку правосвідомості як надійного засобу профілактики правопорушень, питання впливу правовиховної роботи на свідомість, поведінку й діяльність особистості набувають усе більшого значення. До таких досліджень варто віднести роботи М. Алемаскіна, Є. Болдирева, Л. Єремєєвої, Г. Єфремової, Л. Зюбіна, К. Ігошева, Ю. Кобринського, Г. Міньковського, В. Тишенка, А. Тузова, В. Устинової та ін.

Проте питання підготовки майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи, яке зумовлювало б необхідність поєднання професійних і правових знань і вмінь через використання фахівцями нормативно-правової бази, залишається не розробленим.

У зв'язку з вищезазначеним актуальною постає проблема підготовки майбутніх інженерів-педагогів до правовиховної роботи, оновлення методичних основ формування готовності до виховання правосвідомості з позиції дослідження механізму впливу права на розвиток особистості. Метою статті є визначення змісту поняття „правовиховна робота майбутніх інженерів-педагогів” та дотикова характеристика її структури.

З метою розвитку в державі правової освіти та виховання громадян у дусі поваги до Закону і прав людини Кабінетом Міністрів України 29 травня 1995 року за № 366 було видано постанову Кабінету Міністрів України „Про Програму правової освіти населення України” [0].

З огляду на досліджувану проблему актуальною наразі є Національна програма правової освіти населення, оскільки передбачає створення необхідних умов для набуття та застосування правових знань широкими верствами населення, доступ їх до офіційних джерел правової інформації, визначає основні напрями правоосвітньої діяльності та першочергові заходи щодо їх реалізації.

На онові аналізу документів, які відображають нормативно-правову базу підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах та професійно-технічних закладах освіти, нами встановлено, що на сьогодні не визначено виховну роль професійного навчання і не вказано на необхідність організації та проведення правовиховної роботи.

У цьому контексті слід наголосити, що у сучасних закладах профтехосвіти найбільш негативним явищем є відсутність саме правового виховання: у більшості з них продовжується розпочате в школі громадянське і сімейне виховання, що робить виховний процес у ПТНЗ майже ідентичним шкільному.

Через відсутність правової регламентації професійного виховання у професійно-технічних навчальних закладах освіти національним законодавством більшість інженерно-педагогічних працівників приділяє увагу переважно питанням навчання.

Відомо, що людина засвоює правові норми поведінки й діяльності в суспільстві у процесі навчання та виховання під впливом багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. Ці чинники створюються суспільством і, за певних обставин, сприяють перетворенню правових норм в особистісні переконання, стають внутрішніми мотивами та критеріями поведінки й діяльності людини.

Оволодіння молоддю необхідним обсягом правових знань у нерозривному зв'язку з системою моральних цінностей, етичних правил поведінки є запорукою виховання правослухняної особистості, яка дотримується норм права, знає свої права, обов'язки, усвідомлює свою належність до народу, держави, знає основні питання засад державотворення, конституційного права – „системи норм, що регулюють найважливіші суспільні відносини, які складаються в процесі організації і здійснення державної влади” [2, с. 113].

На підставі проведеного дослідження С. Болоніна [3, с. 7] дійшла висновку, що метою правовиховної діяльності у неюридичних вищих навчальних закладах повинно бути формування позитивно орієнтованої правової свідомості майбутніх фахівців як системи юридичних знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, правових настанов, що регулюють поведінку особистості в юридично значущих ситуаціях. При цьому зміст правових дисциплін повинен базуватися на концепції природніх прав людини і включати знання правового положення особистості в суспільстві (конституційні права та обов'язки людини і громадянина), знання окремих галузей права і законодавства, що безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю студентів. На думку автора, цю підготовку майбутніх фахівців треба розглядати і здійснювати, спираючись на вимоги і зміст майбутньої професійної діяльності фахівців, а не сприймати її ізольовано.

Ми вважаємо, що такий погляд на проблему, є обґрунтуванням необхідності впровадження спеціальної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі в межах освоюваної ними професійної діяльності до правовиховної роботи.

Якщо вимоги щодо знання всіх правових норм до педагогічних фахівців, діяльність яких безпосередньо не пов'язана з юриспруденцією, не висувуються, то розуміння законодавства та вміння знайти ту правову норму, що відповідає на запитання стосовно вирішення тієї чи іншої правової ситуації, яка виникає під час реалізації функцій професійної діяльності, є необхідними.

На думку науковців, особистість з розвинутою правовою культурою повинна володіти глибокими знаннями правових норм та принципів,

поважати закони, приймати участь закріпленні законності та правопорядку.

Однак, практика показує, що рівень правової культури більшості громадян і, в першу чергу, молоді, є надзвичайно низьким, що підтверджується правовою безграмотністю, невмінням захистити свої права, відсутністю віри в актуальність законів, неповагою до органів влади та правопорядку, різким ростом кількості правопорушень та злочинів.

С. Вітвицька підкреслює, що кризова ситуація в Україні, пов'язана зі зміною пріоритетів основних цінностей, не може бути вирішена ні примусом, ні компромісом. Активізація розвитку демократичного гуманістичного суспільства відбудеться тільки тоді, коли здійсниться відповідна переорієнтація ціннісних орієнтирів всіх його громадян [4].

Таким чином, виникає необхідність у визначенні сутності понять „правова робота” та „правовиховна робота”.

Деякі науковці розглядають правову роботу у вузькому значенні, тобто як форму практичної реалізації і захисту прав і свобод службовців і працівників [5].

В. Алещенко розглядає правову роботу, порівнюючи її з правовим вихованням як більш вузьке поняття, обґрунтовуючи це тим, що правове виховання – це діяльність, яка забезпечує передачу правової культури, правового досвіду, правових ідеалів і механізмів, досвід вирішення конфліктів у суспільстві від одного покоління до іншого, що має на меті розвиток правосвідомості людини і правової культури суспільства в цілому [6].

М. Карпенко вважає, що правова робота є „особливим видом управлінської діяльності, який, в свою чергу, сам займається забезпеченням усієї управлінської діяльності, тобто наданням необхідної організованості, чіткості, усуненням будь-якого роду аномалій, попередженням порушень тощо” [7].

На нашу думку правове виховання є елементом правовиховної роботи, тобто складовою частиною виховної роботи. Очевидно, що правове виховання не може існувати окремо від правової роботи. У свою чергу її ефективність не може бути забезпечена без належного правового виховання. Правовиховну роботу треба розглядати одночасно як засіб і напрям, як невід'ємну складову правової діяльності, під якою розуміємо систему заходів зорієнтовану на використання необхідних психолого-педагогічних, правових та спеціальних знань, умінь і навичок, що дасть можливість сформуванню в учнів ПТНЗ високий рівень правової свідомості.

Дослідниця С. Болоніна [3] особливо відзначає той факт, що сьогодні в усіх середніх і вищих навчальних закладах викладаються основи права, в яких розглядаються загальні поняття про правову систему, найважливіші закони країни, що регулюють права і свободи її громадян, розкривається зміст Конституції як основного закону. Однак, незважаючи на всі досягнення в цій сфері, у практиці зберігаються суперечності між необхідністю формування в майбутніх фахівців активної життєвої позиції

в соціально-правових процесах суспільства й нерозвиненістю їхньої правової свідомості; між високими вимогами діяльності до правової підготовленості майбутніх фахівців і недостатнім рівнем їхнього задоволення у процесі підготовки у вищому навчальному закладі майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Розв'язання цих суперечностей автор пов'язує з умовами, що повинні бути реалізованими в навчальному процесі, а саме: спрямованістю викладання правових дисциплін на формування у студентів позитивно орієнтованої правової свідомості; відображення у принципах добору і змісті правових дисциплін соціально-економічного розвитку сучасного суспільства й вимог професійної діяльності до правової підготовленості майбутніх фахівців; застосування інформаційних комп'ютерних технологій і використання методів, що дозволяють активізувати процес пізнавальної діяльності студентів [3, с. 7].

Визначальною характеристикою громадянської зрілості, на думку Л. Корінної, як результату громадянського виховання є розвинена правосвідомість. Тому стратегічним завданням правового виховання виступає формування в свідомості молоді ідей великої соціальної цінності права, активних правових установок та орієнтацій. При цьому необхідно не просто висвітлювати зміст правових норм, але й показувати їх моральну й політичну суть, соціальну справедливість, гуманізм, демократизм, відповідність світогляду загальним принципам права, розкривати роль правових норм та інших правових явищ в задоволенні громадських та особистих потреб кожної людини.

У правовому вихованні важливо виховувати в молоді правові почуття, які регулювали б її поведінку: почуття законної обраної мети, правомірності шляхів і засобів її реалізації, справедливості, нетерпимості до порушників норм права, відповідальності тощо. Інакше основними регуляторами поведінки молодих людей будуть прості емоції (страх, гнів), які ведуть до ситуативної поведінки, нерідко до неправомірної.

Розглядаючи правове виховання учнів ПТНЗ як цілеспрямовану виховну роботу з формування у них правових уявлень і правомірної поведінки, слід зазначити, що мова йде не про ізольовану сферу виховання, а про одну з важливих ланок в загальному ланцюгу заходів з виховання учнівської молоді. Відповідно організація і планування правового виховання повинно впливати із загальних завдань виховної роботи і узгоджуватись з її планами.

На думку Б. Гершунського, саме підхід до визначення усіх компонентів навчально-виховних систем уособлює усі орієнтири реалізації відповідних доктрин освіти, він може бути не єдиним, а передбачати альтернативність в освітніх стратегіях, що використовуються [8].

Проблеми правового виховання учнівської молоді у професійно-технічних навчальних закладах залишаються недостатньо дослідженими, зокрема поза увагою науковців залишилося питання інтеграції правових впливів навчання, позаурочних заходів, діяльності

громадських організацій, правоохоронних і судових органів, органів місцевого самоврядування тощо.

Н. Саприкіна, визнаючи велику роль правових відносин в організації діяльності сучасного навчального закладу, у своєму дослідженні звертається до проблеми розвитку правової компетентності керівника освітньої установи. Автор розглядає правову компетентність керівника освітнього закладу як „інтегральну властивість особистості, що дозволяє брати участь у розробці рішень, самостійно вирішувати питання правозастосування на основі готовності до правової діяльності, наявності правового мислення і здатності до правової діяльності” [9, с. 3].

Принципами добору змісту правової освіти, на думку С. Болоніної [3], варто розглядати безперервність, міждисциплінарність, зв'язок освіти з практичною діяльністю, інтеграційність. Для практичної реалізації цих висновків автором розроблена й описана система навчально-професійних завдань, практикум із курсу „Правознавство”, який передбачає використання довідкової правової системи, що призначена для підготовки фахівців у вищому навчальному закладі.

Досягти поставленої мети у правовому вихованні можливо за умови взаємодії наукової системи правового виховання з народною правосвідомістю. У процесі розвитку суспільства справедливі юридичні закони виникають на основі народної моралі. Народна мораль, закони життя, народне звичаєве право ґрунтуються на національних і загальнолюдських моральних ідеях і нормах.

На думку В. Жука, для досягнення бажаного результату до виховання слід залучати правоохоронців, застосовувати спільно з ними максимальну кількість прогресивних форм, методів навчання і виховання, співпрацювати за напрямками: правове виховання юнаків та дівчат та індивідуальна робота з педагогічно занедбаними, важковиховуваними учнями.

Правова регламентація участі міліції у роботі з правового виховання громадян України передбачена низкою нормативно-правових актів, а саме: Законами України „Про міліцію” (20.12.1990); „Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей” (24.01.1995); „Про попередження насильства в сім'ї” (15.11.2001) тощо. Закон України „Про міліцію” від 20 грудня 1990 р. (п. 6 ст. 10) чітко визначає, що серед основних обов'язків міліції є: „виявляти причини й умови, що сприяють вчиненню правопорушень, брати участь у правовому вихованні населення” [1; 7; 12].

Неперспективним у правовому вихованні є шлях, коли молодь „страшать законом”, надають перевагу ознайомленню із правовими заборонами і санкціями. У процесі правового виховання в учнів треба сформулювати свідоме, переконливе виконання вимог закону, яке не залежить від зовнішнього соціального контролю, від випадкових факторів і впливів мікросередовища.

Метою правовиховної роботи слід вважати досягнення такого рівня розвитку правосвідомості особистості, коли контроль вихователя за її

поведінкою замінюється самоконтролем, а вдосконалення морально-правової сфери свідомості особистості стає функцією самої особистості.

Таким чином, аналіз тенденцій розвитку вищої інженерно-педагогічної освіти, теоретико-методичних праць сучасних дослідників дозволили визначити актуальність дослідження професійно-правової підготовки майбутніх фахівців інженерно-педагогічної галузі до правовиховної роботи, спрямоване на розв'язання існуючих суперечностей щодо її сучасного стану.

Оскільки підготовка до правовиховної роботи повинна здійснюватися на основі врахування особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців, потребують з'ясування питання визначення професійних функцій інженера-педагога під час такого виду діяльності, розробки методики підготовки та експериментальної її перевірки.

Список використаної літератури

- 1. Наказ** Президента України № 992 від 18 жовтня 2001 року „Про Національну програму правової освіти населення” // Урядовий Вісник. – 2001.
- 2. Котюк І. М.** Основи правознавства : підручник для 9-го класу загальноосвітніх навчальних закладів / І. М. Котюк. – К. : Генеза, 2003. – 320 с.
- 3. Болонина С. В.** Научно-методические основы преподавания правовых дисциплин в неюридических вузах : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук / С. В. Болонина. – М., 2000. – 25 с.
- 4. Вітвіцька С. С.** Педагогічний аспект проблеми цінностей та цінносних орієнтацій молоді / С. С. Вітвіцька // Теорія і практика формування громадянських цінностей старшокласників : зб. наук.-метод. пр. ; за ред. Л. В. Корінної. – Житомир : Вид-во ЖДЦНТЕІ, 2004. – С. 34 – 35.
- 5. Карпенко М. І.** Організація та зміст правової роботи у Збройних Силах України / М. І. Карпенко // Наука і оборона. – 2001. – № 2.
- 6. Алещенко В.** Правове виховання в механізмі формування правової свідомості військовослужбовців Збройних Сил України / В. Алещенко // Право військової сфери. – 2005. – № 7.
- 7. Карпенко М. І.** Правова робота в Збройних Силах України як форма практичної реалізації і захисту прав і свобод військовослужбовців / М. І. Карпенко // Робочі матеріали семінару у рамках проекту „Міжнародне право і національне законодавство”: Правові основи впровадження засад демократії і захисту прав військовослужбовців у Збройних Силах України / під ред. Т. П. Кудлай. – К. : Українська секція МТПЛ, 2002. – 104 с.
- 8. Гершунский Б. С.** Философия образования для XXI века : учеб. пособие для самообразования / Б. С. Гершунский. – Изд. 2-е, переработанное и дополненное. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 512 с.
- 9. Сапрыкина Н. Н.** Развитие правовой компетентности руководителя образовательного учреждения в системе повышения квалификации: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук / Н. Н. Сапрыкина. – Оренбург, 1999. – 18 с.
- 10. Мартинюк І. В.** Національне виховання: теорія і методологія / І. В. Мартинюк. –К. : ІСДО,

1995. – 160 с. **11. Долгова А. И.** Правовое воспитание молодежи и проблемы укрепления социалистической законности // Правовое воспитание молодежи / под ред. В. Н. Кодрявцева. – М. : Юрид. лит., 1974. – С. 44 – 45. **12. Про міліцію** : Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

Погребняк С. В. Зміст поняття „правовиховна робота майбутніх інженерів-педагогів”

У статті зроблено спробу розкрити зміст поняття „правовиховна робота майбутніх інженерів-педагогів”, на основі аналізу різних підходів науковців проаналізувати його сутність та структуру.

Ключові слова: правове виховання, правовиховна робота, інженери-педагоги.

Погребняк С. В. Содержание понятия „правовоспитательная работа будущих инженеров-педагогов”

В статье сделана попытка раскрыть содержание понятия „правовоспитательная работа будущих инженеров-педагогов”, на основе анализа различных подходов ученых проанализировать его сущность и структуру.

Ключевые слова: правовое воспитание, правовоспитательная работа, инженеры-педагоги.

Pogrebnyak S. V. Contents of the Concept of „a Law Job Future Engineers-teachers”

The article attempts to uncover the meaning of „a law job future engineers-teachers” based on the analysis of different approaches scientists analyze its nature and structure.

Key words: legal education, a law job, engineers, teachers.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.147.091.33-027.22:78

Н. М. Попович

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В умовах розбудови української держави, глибоких і динамічних перетворень, що відбуваються в усіх сферах нашого суспільства, швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, різкої зміни соціальних орієнтирів, ідеалів та переоцінки цінностей здійснюється